

Проблемні аспекти експорту продукції агропромислового комплексу

Рогач М.С.

науковий керівник: Антоненко К.В.
Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна
maria_rogach@ukr.net

Анотація — робота присвячена розгляду проблем експорту продукції агропромислового комплексу. Проаналізовано наслідки скасування податку на додану вартість на експорт деяких видів сільськогосподарської продукції. Розглянуто перспективи розвитку агропромислового комплексу України.

Ключові слова — експорт, агропромисловий комплекс, податок на додану вартість, зернові культури, сільське господарство.

I. ВСТУП

Агропромисловий комплекс (АПК) України – це складна виробничо-економічна система, яка є групою технологічно й економічно взаємопов'язаних галузей народного господарства. Вона складається з трьох основних сфер: перша забезпечує сільське господарство спорядженням та засобами виробництва; друга становить власне сільське господарство; третя передбачає збирання, обробку і зберігання продукції. Центральною ланкою агропромислового комплексу є сільське господарство.

Загалом агропромисловий комплекс займає дуже важливу частину в економіці України. В ньому нагромаджена майже третина основних виробничих фондів, 25% зайнятого населення, виробляється третина національного доходу та п'ята частина валового суспільного продукту. В структурі світового експорту Україна по багатьом позиціям, таким як соняшник, пшениця, кукурудза, олія, входить в десятку лідерів.

З кожним роком Україна нарощує обсяги врожайності зернових, тим самим підтверджуючи свою позицію на світовому ринку та збільшуючи експорт. Провідним продуктом в агропромисловому комплексі України вже декілька років є соняшникова олія – 5.84 млн. склав експорт у 2016/2017 маркетинговому році, що на 30.4% більше попереднього року [1].

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Україна має досить непогані перспективи в розвитку агропромислового бізнесу, та цьому повинна сприяти низка факторів, таких як нова система держпідтримки аграріїв та перехід на загальну систему оподаткування в сільському господарстві [2].

В Україні існує постанова про повернення податку на додану вартість (ПДВ) при експорті зернових культур задля стимулювання та підтримки вітчизняного виробника. Згідно з Податковим кодексом, платник ПДВ відображає суму відрахування в декларації, до якої додає рахунок. Протягом 30 календарних днів проводиться перевірка контролюючими органами, і якщо сума бюджетного відшкодування підтверджується, у п'ятиденний строк після закінчення перевірки подається висновок до органу Державного казначейства. Проте в кінці 2017 року парламент постановив тимчасово скасувати нарахування ПДВ при експорті ріпаку та соєвих бобів [3].

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Насамперед, постає питання, як задовільнити інтереси обох сторін – як держави, так і виробника. В Податковому кодексі правками передбачено тимчасове скасування відшкодування ПДВ при експорті соєвих бобів з 1 вересня 2018 року до 31 грудня 2021 року, ріпаку - з 1 січня 2020 року до 31 грудня 2021 року [4].

Аграрії виступають з протестом до даного законопроекту та вимагають від Верховної Ради підтримки законопроекту №7403-2, котрий поверне відшкодування ПДВ при експорті сої та ріпаку.

Народний депутат Ніна Южаніна наголошує на тому, що при підтримці даного проекту будуть порушені численні домовленості між виробниками і переробниками. При розгляді 21 грудня змін до Податкового кодексу були прийняті компромісні норми, котрі аграрії порушують, підіймаючи дане питання тільки з однієї сторони.

Як досягти задоволеності обох сторін? Даним питанням цікавиться український виробник олії "Ніжинський жиркомбінат". Його представники акцентують увагу на тому, що поправки про скасування відшкодування ПДВ є дуже важливими не тільки в сфері АПК, а і загалом для України. Таким чином, всередині країни буде залишатися близько 3 млн. тонн сої та 2 млн. тонн ріпаку, які зараз вивозяться за низькою ціною у інші країни. Якщо ж переробляти ці 5 млн. тонн на вітчизняних підприємствах, то Україна зможе заробити на доданій вартості 300 млн. дол. Дані кошти можна спрямувати на будівництво нових

заводів, створення нових підприємств та робочих місць не тільки в сільськогосподарській галузі.

Ще однією важливою причиною для переробки сої в межах країни є географічне положення. Україна знаходиться на кордоні з Європейським Союзом, який, в свою чергу, імпортує з Бразилії та Аргентини 22 млн. тонн соєвого шроту та 14 млн. тонн соєвих бобів, і це економічно не вигідно, з точки зору логістики.

Також можна виділити нераціональність експорту сої російським компаніям, які мають свої заводи на території Білорусі, в планах яких стоять закупки української сировини і переробки її в країні, де є великий попит. Так російська компанія закrije весь ринок соєвого шроту, використовуючи нашу ж сировину, а українські заводи будуть стояти недозавантаженими, не отримуючи достатньої доданої вартості.

Думки з приводу скасування відшкодування ПДВ розділилися, але, на жаль, 9 з 10 найбільших експортерів мають переробні заводи як в Україні, так і за кордоном. Залишається лише прорахувати, де саме буде вигідніше переробити сировину і, як показує статистика, 5 млн. тонн сировини покидають територію нашої країни. Україна залишається сировинним додатком країн, які в дійсності ведуть політику протекціонізму від готової продукції.

З іншого погляду, занепокоєння виникло при розгляді питання маржинальності тих заводів, що на даний момент вже переробляють сою та ріпак, адже при скасуванні експортних відшкодувань кількість заводів, що переробляють сировину в Україні, зросте, а отже зросте і конкуренція, відповідно знизиться ціна. За даними експертних оцінок, ціна залишиться стабільною, тому що лише 52 заводи із 82 існуючих на території країни зможуть переробляти сою та ріпак.

Виникає інша проблема – при існуючій ситуації багато фермерів планують зменшити посіви сої та ріпаку, але слід пам'ятати про досить великі обсяги закупки насіння та пестицидів. В подальшому все буде залежати лише від врожайності та ситуації на світовому ринку.

Прогнозується також зростання цін на соєві боби та олію в зв'язку з неврожайністю в Аргентині, що оцінена в близько 5 млн. тонн. Також зростання цін аргументовано інвестиціями у нові переробні заводи, що будуються на території України, загальною вартістю у 1 млрд. дол.

Питання залишається відкритим – як підтримати переробку сировини, не шкодячи при цьому даному сектору? На даному етапі скасування відшкодувань – єдина можливість. Можна було б знизити ПДВ з 20 % до 7%, але зараз лише держбанки можуть підтримати дану ініціативу, а оскільки НБУ підвищив ставку на 1.5 %, банки автоматично підвищують ставки на ці ж відсотки.

Які ж дії треба впровадити для затримання ріпаку в країні? На сьогодні можна побачити лише 10% всього врожаю в Україні. Нелогічним з політичної точки зору є експорт сировини на переробку за кордон для створення доданої вартості, робочих місць і сплати податків в іншій країні. Наприклад, з липня по грудень 2017 року компанія Cargill, що є одним з лідерів українського ринку, експортувала 165 тис. тонн, в той час як переробила всього

лише 30 тис. тонн. Компанія ADM експортувала 380 тис. тонн. І, на жаль, так роблять багато транснаціональних корпорацій [5].

IV. ВИСНОВКИ

На даний момент Україна є сильною аграрною країною, але вона все так само і залишається сировинним додатком. До вирішення цієї проблеми потрібно підходити комплексно, розглядати з усіх сторін. Потрібно прийняти до уваги можливу зміну держпідтримки. Адже Україна є експортером багатьох видів товарів, і велика кількість галузей отримує відшкодування експортного ПДВ. Тобто проблема його скасування, з одного боку, означає крок України в позитивний бік на виробництво готової продукції з доданою вартістю, а з іншого – як дискримінація виробників аграрної продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] <https://ports.com.ua/news/v-2016-2017-mg-eksport-podsolnechnogo-masla-vyros-na-30>.
- [2] https://www.apk-inform.com/ru/news/1089462#.Wr000651_IW
- [3] <http://agroportal.ua/publishing/biznes-sprashivaet/biznes-sprashivaet-dolzhna-li-ukraina-podderzhivat-pererabotku-rapsa-i-soi/>
- [4] <http://interfax.com.ua/news/economic/492945.html>
- [5] <http://agroportal.ua/publishing/biznes-sprashivaet/biznes-sprashivaet-dolzhna-li-ukraina-podderzhivat-pererabotku-rapsa-i-soi/#>